

висловлювати свої враження, почуття та емоції від того, що вони бачать та чують.

Важливо, щоб робота з формування культурної компетентності учнів будувалася на засадах системності й систематичності, наступності й перспективності, сприяла підвищенню мотивації до опанування іноземних мов.

Література

1. Державний стандарт базової середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>.

2. Модельна навчальна програма «Іноземна мова. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти / Редько В. Г., Шаленко О. П., Сотникова С. І., Коваленко О. Я., Коропецька І. Б., Якоб О. М., Самойлюкевич І. В., Добра О. М., Кіор Т. М. *Рекомендовано МОН України* (від 12.07.2021 наказ № 795). Київ : МОН України, 2021. 42 с.

URL: <https://osvita.ua/school/program/program-5-9/83117/>

Олена Горошкіна,

*доктор педагогічних наук,
завідувачка відділу навчання
української мови та літератури,
Інститут педагогіки НАПН України
olenagoroshkina@gmail.com*

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ

5-6 КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

У контексті сучасних суспільних викликів провідним завданням вчителів української мови і літератури є забезпечення умов для формування в учнів низки ключових компетентностей, з-поміж яких виняткова роль належить громадянській. У Державному стандарті базової середньої освіти характеристику означеної компетентності подано комплексно: «громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, моралі,

справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей» [1].

Українська мова має потужні резерви для розвитку й соціалізації учнів, становлення їх як особистостей і громадян своєї країни, адже володіння державною мовою є пріоритетним обов'язком кожного громадянина. На цьому наголошували І. Огієнко, С. Русова, В. Сухомлинський та інші педагоги і громадські діячі. Як зазначав відомий український педагог В. Сухомлинський, на основі громадянського бачення світу будується все моральне виховання. Нам імпонує наукова позиція Л. Мацько: «кожному громадянину України треба довести, що одним із перших його громадянських обов'язків є обов'язок поважати державну мову, вивчати, пропагувати її, користуватися сучасною українською літературною мовою в усіх сферах державно-суспільного та виробничого життя. І цей обов'язок належить до честі й гідності громадянина» [2]. На це й має бути спрямований освітній процес.

У процесі планового дослідження відділу навчання української мови та літератури Інституту педагогіки НАПН України, що тривало впродовж 2018-2021 років, було доведено, що ефективність методики формування предметної і ключових компетентностей учнів на уроках української мови підвищиться, якщо дотримуватися низки умов, з-поміж яких - реалізація в процесі навчання української мови позитивних мотиваційних настанов, передусім за рахунок усвідомленого засвоєння відомостей про значення української мови в суспільному житті та професійній діяльності людини. На це й спрямована модельна програма з української мови для 5-6 класів, підручники, підготовлені в співавторстві з Н. Голуб [3]. У роботі над програмою і підручниками ми враховували думки дослідників проблеми, зокрема американської дослідниці Д. Меєр, що освічений громадянин має володіти п'ятьма звичками розуму, до яких вона уналежнює аргументацію, уміння висловити власну позицію, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, висування гіпотез та визначення актуальності інформації, з якою працює учень. Значна кількість вправ,

уміщених у підручниках для 5-6 класів, спрямована на формування в здобувачів освіти означених умінь, що є складниками громадянської компетентності.

Підручник української мови має забезпечити формування компетентного мовця, громадянина-патріота, носія духовності, культури й традицій українського народу.

Література

1. Державний стандарт базової середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>.
2. Мацько Л.І. Українська мова в освітньому просторі. Київ: Вид-во НПУ ім. М. Драгоманова. 2009. 607 с.
3. Модельна навчальна програма «Українська мова. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/830/83074/Ukr_mova_5kl_Holub_Horoshkina_14_07_1_1.pdf
4. Сухомлинський В.О. Народження громадянина. Вибрані твори в 5-ти т., Т.3. К. : Рад. шк. 1976.
5. Deborah Meier Democracy at Risk. *Educational Leadership*. 2009. URL:https://files.ascd.org/staticfiles/ascd/pdf/journals/ed_lead/e1200905_meier.pdf

Катерина Гоцуляк,
*кандидат педагогічних наук,
викладач Івано-Франківського
фахового коледжу
Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника
e-mail: katelyna.hotsuliak@pnu.edu.ua*

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Сучасна початкова школа не може залишатися ізольованою від процесу модернізації освіти, що триває в Україні. Результати навчання учнів у Новій українській школі визначаються за компетентнісним підходом до навчання,